

Od Redakcji

O VI TOMIE CZASOPISMA *FILOZOFIA I NAUKA*. *Studia filozoficzne i interdyscyplinarne*

W kolejnych tomach czasopisma *FILOZOFIA I NAUKA. Studia filozoficzne i interdyscyplinarne* przedstawiamy, wciąż na nowo – zmieniając przy tym perspektywy, aspekty i uwikłania – specyfikę tego czasopisma, a więc przede wszystkim ideę, którą ma ono realizować. Wstępne słowa od redakcji kolejnych tomów *Filozofii i nauki* krążą ciągle wokół tej kwestii – zasadniczej dla tożsamości czasopisma i zarazem legitymizującej jego powstanie i wydawanie.

Staramy się z wielu stron wyjaśniać, jaki jest jego zamysł, idea wiodąca oraz ważność tej idei – i obecnie, i w dziejach filozofii. Jest to bowiem czasopismo o tyle nietypowe, że jego misję i charakter wytycza problem, a nie – jak to dzieje się najczęściej – szkoła filozoficzna czy dziedzina filozofii. Problem wiodący dla czasopisma to wielość relacji pomiędzy filozofią a nauką. Kolejne tomy i publikowane w nich teksty prezentują ten problem w rozmaitych jego egzemplifikacjach, przywołują jego różne odsłony i oblicza oraz wyluszczaają jego istotę. W ten sposób przedstawiają jego faktyczną, choć często skrytą ważność i obecność we współczesnym i przeszłym filozofowaniu. Mają pokazywać, jakie są relacje pomiędzy filozofią a nauką nie tylko w programach szkół filozoficznych, w projektach i tezach filozoficznych, ale także, jak się manifestują w rzeczywistym, rozgrywającym się filozofowaniu.

Problem relacji pomiędzy filozofią a nauką jest szczególny z kilku powodów. Po pierwsze, ma on podwójny wymiar. Jest metafizyczny i jako taki partycypuje w kreowaniu poszczególnych filozofii – szkół filozoficznych, linii i stylów filozofowania. I jest także filozoficzny, funkcjonuje na poziomie przedmiotowym, uczestniczy w kreowaniu koncepcji filozoficznych i ich dziedzin.

Po drugie, zagadnienie relacji pomiędzy filozofią a nauką jest niewątpliwie historyczne – ma ono różniące się, czasem spektakularnie, historyczne wersje, które zależą od stanu rozwoju i nauki, i filozofii. Zagadnienie to, nigdy nie zastygłe, znajduje się permanentnie *in statu nascendi*.

Po trzecie, obrazy relacji filozofia–nauka są zrelatywizowane do programów i deklaracji szkół filozoficznych, w tym relatywizacje dotyczą i konstytu-

tucji nauki, i konstytucji filozofii. Daje to w sumie całe spektrum projektów lub eksplikacji zastanych związków pomiędzy filozofią i nauką.

Po czwarte, z trzech poprzednich okoliczności wynika, że relacje pomiędzy nauką a filozofią są zbiorem problemów. Każda para nauka–filozofia jest inaczej konstytuowana w poszczególnych koncepcjach i szkołach filozoficznych. Z tych też względów nie da się tej relacji skodyfikować, „zamrozić” w jednym systemie klasyfikacyjnym, ponieważ zarówno terminy „nauka” jak i „filozofia” mają sensy zależne od szkoły i koncepcji filozoficznej, w których się je powołuje.

Po piąte, cechą relacji filozofia–nauka jest rosnąca asymetria: podczas gdy dla filozofii nauka staje się coraz istotniejszym problemem, to w nauce obecność wątków i kwestii filozoficznych jest sukcesywnie coraz mniej wyraźna i coraz bardziej obca dla uczonych. Nie są oni obecnie szczególnie zainteresowani poszukiwaniem w wiedzy naukowej treści filozoficznych ani filozoficznym interpretowaniem wyników nauki. Nie dążą też na ogół do ujawnienia i przedstawienia światopoglądowych implikacji aktualnych rezultatów nauki i tego, co nauka daje światu w wymiarze intelektualnym. Wydobywanie filozoficznego wymiaru nauki przez samych uczonych było znacznie powszechniejsze jeszcze do połowy XX wieku. Twórcy fizyki nieklasycznej, kwantowej i relatywistycznej, m.in. Niels Bohr, Max Planck, Werner Heisenberg, David Bohm, Albert Einstein, a także słynni biologowie i chemicy, jak m.in. Konrad Lorenz i Ilya Prigogine ujawniali filozoficzny potencjał tkwiący w nauce. Asymetria, o której mowa, jest prawdopodobnie zmianą cywilizacyjną: wpisuje się w utylitaryzowanie wszystkich dziedzin kultury i antyintelektualizm najnowszych czasów.

Metafilozoficzny i filozoficzny problem relacji pomiędzy filozofią a nauką odgrywa zasadniczą rolę w tożsamości filozofii, zwłaszcza współczesnej. Współczesna filozofia jest rozległa, na różne sposoby nasycona nauką. To nasylenie oraz ważność i fundamentalny charakter problemu relacji filozofia–nauka dla filozofii legitymizuje, jak jesteśmy przekonani, ważność misji *FILOZOFII I NAUKI*.

***

W czasopiśmie otwieramy stały blok tematyczny POLSCY MYŚLICIELE O NAUCE. Pragniemy w nim publikować analizy, interpretacje itp. Poglądów polskich intelektualistów o nauce – bądź poglądów stricte filozoficznych, bądź dla filozofii istotnych. Ponadto blok będzie prezentował teoretyczne konstrukcje tych filozofów – dawnych prekursorów naturalizmu – którzy angażowali naukę do swych koncepcji.

Formy i struktury tekstów w bloku są dowolne. Mogą to być między innymi analizy krytyczne i teksty polemiczne, opracowania wątków twórczości poszczególnych intelektualistów lub ich grup i oczywiście całościowe prezentacje twórczości poszczególnych autorów. Dopuszczone są też rozważania

o znaczeniu i randze dokonań myślicieli wypowiadających się o nauce dla obecnego filozofowania, a także o ich pionierskim charakterze. Niekiedy bowiem dzieje się tak, że obecnie konstruuje się na nowo poglądy już istniejące, a zapomniane.

Idea bloku absolutnie nie jest sprowokowana aktualną sytuacją polityczną. Zespół redakcyjny wprowadzając ten blok nie ma intencji włączania się w obecną polityczne poglądy narodowościowe. Odwrotnie, intencja jest uniwersalistyczna. Chodzi nam o wyrównywanie szans poprzez m.in. przywołanie myślicieli, którzy są zapomniani lub lekceważeni, ponieważ nie pojawiają się ani nie są dyskutowani w wysokopunktowych czasopismach, coraz częściej należących do bogatych konsorcjów wydawniczych.

Jest dla nas uderzające, w jak małym stopniu filozofowie polscy odwołują się obecnie do dokonań kolegów poprzednich generacji, a zapatrzeni są, często bez reszty, w prace filozofów zachodnioeuropejskich i ze Stanów Zjednoczonych, także w koncepcje miałkie, wtórne i często małowartościowe. Jest to *differentia specifica* współczesnego polskiego filozofowania. Wystarczy przywołać i porównać prace filozofów niemieckich, którzy często dyskutują głównie ze współczesnymi filozofami niemieckimi, prace filozofów francuskich ograniczających swoje konteksty rozważań do dokonań francuskich, Rosjan przywołujących przede wszystkim filozofów rosyjskich lub Amerykanów względnie często całkowicie ignorujących filozofię nieamerykańską. Polskie filozofowanie stanowi na tym tle ewidentny i stale pogłębiający się dysonans.

W żaden sposób nie propagujemy idei filozofii narodowych, i z całą mocą odrzucamy wszelki nacjonalizm w filozofii. Filozofia jest z gruntu przedsięwzięciem uniwersalistycznym, jednak rodzi się i trwa w konkretnych środowiskach intelektualnych, szkołach, a także społecznych uwarunkowaniach. Wyrwanie filozofowania z jego naturalnego usytuowania jest – nie wdając się w rozważanie czynników – szkodliwe i okaleczające.

Koordinatorką bloku jest dr hab. Mariola Kuszyk-Bytniewska (Instytut Filozofii, UMCS). Ten tom zawiera blok pięciu tekstów, pierwszy plon przedstawionej inicjatywy.

***

Przez pięć lat czasopismo było wydawane ze środków grantu NPRH, obecnie jest finansowane przez obu wydawców, tj. Instytut Filozofii i Socjologii PAN oraz Instytut Filozofii UMCS. Ograniczone środki finansowe nie pozwalają nam kontynuować inicjatywy zamieszczania przekładów.

Miło nam poinformować, że wszystkie teksty publikowane w czasopiśmie od 2017 roku są udostępnione w otwartym dostępie na platformie EBSCO. Przypominamy, że oprócz tej amerykańskiej platformy, o zasięgu światowym, treści czasopisma są rozpowszechniane na platformie cyfrowej PAN – Czytelnia Czasopism, a angielskie streszczenia są dostępne w CEJSH (The

Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Ponadto zawartość wszystkich tomów *FILOZOFII I NAUKI* jest dostępna na stronie internetowej czasopisma, dla wygody czytelników w trzech wersjach – samych abstraktów, poszczególnych artykułów, całych tomów w formie e-booków.

Jak zawsze, chcemy wspomnieć o recenzentach prac nadesłanych do VI tomu *FILOZOFII I NAUKI. Studia filozoficzne i interdyscyplinarne*. Nie mamy stałej listy recenzentów, a dobieramy uczonych recenzujących do treści nadsyłanych artykułów. (Lista recenzentów jest dostępna na stronie internetowej czasopisma: filozofiainauka.ifispan.waw.pl.) Taka strategia gwarantuje wysoki poziom kompetencji recenzji, które zawsze są nieocenioną pomocą w wydawaniu czasopisma. Lista recenzentów po sześciu latach wydawania jest w przybliżeniu równie liczna co lista autorów. W procesie wydawania uczestniczyli ponadto tłumacze, zespół redakcyjny i rada redakcyjna. Lista recenzentów po sześciu latach wydawania jest w przybliżeniu równie liczna co liczba autorów.

Zespół redakcyjny